

O'QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHNING UZLUKSIZLIGI

Okilova Kamola Sa'dulloyevna

Samarqand VPYMO 'MM

Pedagogika, psixologiya va ta'lim

texnologiyalari kafedrası dotsenti

Rivojlangan mamlakatlar pedagogik tizimida o'qituvchining kompetentlik darajasini o'stirish, shaxsiy samaradorlikka erishishda, avvalo, uning o'z kasbiga bo'lgan munosabati va shu asosda uzluksiz kasbiy rivojlanish, jamiyatning o'zgaruvchan talablaridan kelib chiqadigan ijtimoiy buyurtmani to'laonli bajarishda eng muhim komponent uning motivasion tayyorlik kompetentligini rivojlantirish dolzarb vazifa etib belgilanganligi sohani barqaror taraqqiy ettirishning ustuvorligini keng ko'lamdagi ilmiy izlanishlar olib borish muhim ahamiyatga egaligini ko'rsatadi.

Dunyoning bir qancha universitetlari, ilmiy-tadqiqot institutlari, o'qituvchlarni kasbiy rivojlantirish markazlari mutaxassislarda kasbiga nisbatan motivasiyani barqarorlashtirish, uzluksiy kasbiy rivojlanishga, mahoratini oshirishga motivasion tayyorlik kompetentligini rivojlantirish va unga ta'sir etuvchi ijtimoiy, psixologik, pedagogik omillarni tadqiq etish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Sohada motivasion tayyorlik kompetentligini rivojlantirishda innovasion va integrativ jarayonlarning ta'minlanishi, ta'lim boshqaruvi va o'qitishda variativlik, faollashtirish, individuallashtirish, kreativlik, uyg'unlashtirish kabi tamoyillar mavjudligini, uzluksiz kasbiy rivojlanishning kompetent, shaxsga yo'naltirilganligini hamda faoliyatli, rivojlantiruvchi, refleksiv xarakterga ega bo'lishini taqozo qiladi.

Uzluksiz ta'lim tizimidagi yangilanishlar hamda mazkur ta'lim turlarining maqsadiga asosan ta'lim mazmunining belgilanishi, yangi avlod dasturlari, darsliklarining yaratilishi, shiddat bilan kirib kelayotgan o'zgarishlar – ta'lim

berish muammosiga yangicha yondashuvni talab qiladi. Shu bois keyingi yillarda pedagogika va o'qitish metodikasi oldida turgan vazifalardan biri – nafaqat ta'lim turlari va bosqichlarini, balki, avvalo, mazmuni o'quvchiga singdiruvchi o'qituvchining kasbiy rivojlanishini, uning o'zgarishlarga, zamon bilan hamnafas bo'lishga motivasion tayyorligini ta'minlashni ilmiy asoslab berishga qaratiladi.

O'qituvchini uzluksiz kasbiy rivojlantirishga shu nuqtai nazardan qaraganda, o'qituvchilarning bilim, ko'nikma, malaka va kompetentliklariga qo'yilgan davlat talablari har bir fan kesimida alohida ko'rsatilganligi, ushbu talablarni amalga oshirishda ularning ijodkorligi, tanqidiy fikrlashi, o'z ustida ishlashi, kasbiy rivojlanishda, shaxsiy samaradorlikka erishishda tizimli ishlarni yo'lga qo'yilayotgan bo'lsa-da, biroq ba'zan pedagog-xodimlar tomonidan olib borilayotgan ishlar ko'lamida mas'uliyatni his etmaslik holatlaridan ham ko'z yumib bo'lmaydi.

Holbuki, ta'lim amaliyoti uzluksizlik, uzviylik uni o'zlashtirish samaradorligining muhim sharti bo'lib, falsafiy, psixologik va pedagogik xususiyatlari bilan ajralib turadi. Jumladan, "uzviylik" kategoriyasi falsafiy jihatdan "rivojlanish" kategoriyasi bilan chambarchas bog'liq hisoblanadi. Rivojlanish nuqtai nazaridan uzviylik ham sifat o'zgarishlari jarayoni, ham yangi sifatni hosil qilish maqsadida bir darajadan ikkinchi darajaga o'tish tarzida talqin etiladi, oldingi bosqichlarda qo'lga kiritilgan natijalarning rivojlanishini nazarda tutadi.

Psixologiyada uzviylik murakkab psixologik rivojlanish qonuniyatlari, yosh bilan bog'liq o'zgarishlarni o'rganish; bilimlarni bosqichma-bosqich o'zlashtirish; faoliyatning yetakchi turlari o'zgarishi doirasida ko'rib chiqiladi.

Pedagogik jihatdan esa uzviylik, birinchidan, didaktik tamoyil, ikkinchidan, ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga ko'maklashuvchi jarayon, harakatga keltiruvchi kuch (ta'lim jarayonini amalga oshirishga yordam beruvchi omil), ta'lim, rivojlanish va tarbiya jarayonida majburiy bajarilishi kerak bo'lgan talab sifatida izohlaniladi.

Bizningcha, umumiy oʻrta taʼlim maktab oʻqituvchilarining uzluksiz kasbiy rivojlanishga motivasion tayyorlik kompetentligini rivojlantirish malaka oshirish shakllarini tubdan isloh qilish va olib borilayotgan oʻzgartirishlarni tezroq amaliyotga kiritish, tajribada sinalganlik holatida xulosa chiqarishni talab qiladi:

- malaka oshirishning zamonaviy shakllarini joriy etish;
- uzluksiz kasbiy rivojlanish muhitini yaratish;
- uzluksiz kasbiy rivojlantirishni qoʻllab-quvvatlash mexanizmlarini tatbiq etish.

Shundan kelib chiqib oʻqituvchilarni uzluksiz kasbiy rivojlantirishga motivasion tayyorlik kompetentligini rivojlantirish bu – ularning hayoti davomida bilimi, koʻnikma va malakasini oshirish imkonini beruvchi oʻquvchi va taʼlim oʻrtasidagi munosabatlar mavjudligini nazarda tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Desimone, L. M. (2009). Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures. *Educational Researcher*, 38(3), 181-199. doi:10.3102/0013189X08331140
2. Izard Kerrol Ellis. (2009) *Psixologiya emosiy.* / Per. s angl.: V. Misnik, A. Tatlybayeva. SPb.: Piter. – 2009, – 460 s.
3. Pamela D. Tucker, James H. Stronge. Linking teacher evaluation and student learning. / Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development, 2005. 132 r.
4. Su Y., Feng L. & Hsu C. Accountability or authenticity? The alignment of professional development and teacher evaluation // *Teachers and Teaching*, 23(6). 2017. R. 717–728, doi: 10.1080/13540602.2016.1255189.